चैत्र,२०७५

प्रारम्भिक कक्षा पढाइ कार्यक्रम कष्टमाईज्ड तालिम पाठ्यक्रम

आधारभूत तह (कक्षा १–३)

कष्टमाइज्ड पाठ्यक्रम

नेपाल सरकार

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

सानोठिमी, भक्तपुर

विषयसूची

क्र. स.	विषयबस्तु	पृष्ठ सङ्ख्या
१	परिचय	१
२	तालिमको सक्षमता	१
३	तालिमको विषयवस्तु	१
४	तालिम कार्यान्वयन कार्यविधि	२
५	तालिम मूल्याङ्कन	४
६	कार्ययोजना तथा प्रतिबद्धता	४

१. परिचय

शिक्षक पेशागत विकास एक निरन्तर प्रक्रिया हो । गतिशिल समय अनुरुप शिक्षण सिकाइमा आइरहेका शिक्षण विधि, नवीनतम प्रविधि, उपागम एवम् तरिकाहरु अनुरुप शिक्षण गर्ने दायित्व शिक्षकको हो । त्यसका लागि शिक्षकको निरन्तर पेशागत विकास आवश्यक हुन्छ । यसै कुरालाई मध्यनजर गरी शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रले शिक्षकको पेसागत विकास कार्यक्रमका लागि शिक्षक तालिम अर्न्तगत प्रमाणीकरण, पुर्नताजगी र स्थानीय आवश्यकतामा आधारित मोड्युलर तालिमको व्यवस्था गरेको छ ।

प्रारम्भिक तहमा पढाइ सिपको विकासले विद्यार्थीको समग्र सिकाइ उपलब्धीमा प्रभाव पार्ने कुरा प्रारम्भिक कक्षा पढाइ सिप परीक्षण प्रतिवेदन (२०१४) लगायतका विभिन्न अध्ययनहरूले देखाएका छन । शिक्षाको गुणस्तर सुधारका लागि प्रारम्भिक कक्षामा साक्षरता र सिकाइलाई विशेष जोड दिने व्यवस्थालाई विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रमले यसलाई निरन्तरता दिएको छ । यसै सन्दर्भमा नेपाल सरकारले कक्षा १–३ का सबै विद्यार्थीहरूमा पढाइ सिप सुधारका लागि “राष्ट्रिय प्रारम्भिककक्षा पढाइ कार्यक्रम” (रा.प्रा.क.प.का.) समेत लागू गरेको छ । शिक्षक पेशागत विकासको लागि प्रमाणीकरण तालिम प्राप्त गरिसकेका शिक्षकहरुका लागि थप पेशागत विकास र शिक्षकले यस अघि नै प्राप्त गरिसकेका ज्ञान र सीपलाई अझ सुदृढीकरण गराउन यो पांच दिने कष्टमाईज्ड तालिम पाठ्यक्रमको विकास गरिएको हो ।

२. तालिमको सक्षमता

आधारभूत तहको कक्षा १, २ र ३ मा अध्यापनरत शिक्षकहरूको पेसागत क्षमता विकासमा सहयोग पुर्‍याउने उद्देश्यले यस पाठ्यक्रमको विकास गरिएको हो । यस तालिम पश्चात सहभागी शिक्षकहरुमा निम्न सक्षमताहरु विकास हुने अपेक्षा गरिएको छ :

- क्रमिक सिकाइ विधिको औचित्यपूर्ण प्रयोग
- सिकारुको बहुप्रतिभा र विविधता अनुकुल सिकाइ सहजीकरण
- शैक्षणिक तथा सन्दर्भ सामग्रीको अधिकतम उपयोग
- पढाइ सिप विकासका लागि तत्त्वगत क्रियाकलापहरुको व्यवस्थित र क्रमवद्ध सञ्चालन

३. तालिमका विषयवस्तु

o; tflndsf nflu tf]lsPsf d'Vo ljifoj:t'x¿ b]xfoadf]lhd /x]sf 5g\ M

क्र.स.	विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सत्र संख्या
१	**शिक्षण सिकाइ सहजीकरण**	• प्रारम्भिककक्षा पढाइ कार्यक्रमको सन्दर्भ र अनुभव आदानप्रदान	१
		• क्रमिक सिकाइ विधिको अभ्यास	१
		दोस्रो भाषाको रुपमा नेपालीभाषा शिक्षण सहजीकरण	१

		● शिक्षणमा नविनतम विधिहरुको प्रयोग (शिक्षणमा बहुप्रतिभा (multiple intelligence/ability) को प्रयोग)	२
२	**शैक्षणिक सामग्रीहरुको प्रयोग**	● शैक्षणिक/सन्दर्भ सामग्रीहरुको परिचय र प्रयोग ● कक्षा कोठा प¬स्तकालयको व्यवस्थापन र उपयोग	१
३	**पठन तत्वगत अभ्यास**	**पठन तत्वगत क्रियाकलापहरुको नमुना प्रस्तुती र अभ्यास** ● पठन तत्वगत एकीकृत नमूना शिक्षण	१
		पठन तत्वगत क्रियाकलापहरुको अभ्यास र पृष्ठपोषण ● ध्वनि सचेतिकरण (ध्वनि सुन्ने, ध्वनि चिन्ने, ध्वनि टुक्रयाउने, ध्वनि जोड्ने, ध्वनि थप्ने, ध्वनि झिक्ने आदि) ● लेख्यवर्ण सचेतिकरण (वर्ण, मात्रा चिनारी र लेखन, शब्द लेखन आदि) ● पठन प्रवाह (वर्ण पठन, मात्रा सहितको वर्ण पठन, शब्द, शब्द पठन, वाक्य, वाक्य पठन, अनुच्छेद पठन) ● शब्द भण्डार(उच्चारण, हिज्जे, अर्थ र प्रयोग) ● पठन वोध(पूर्वाअनुमान, घटना वर्णन, प्रश्नोत्तर, सार संक्षेपीकरण आदि) ● लेखाइ (अनुलेखन, श्रुतिलेखन, वाक्य लेखाइ, बोध लेखाइ, सिर्जनात्मक लेखाइ)	५
	विद्यार्थी मूल्यांकन	● विद्यार्थी मूल्यांकन र सुधारात्मक शिक्षण	१
४	**विविध**	● प्रिटेष्ट, पोष्ट टेष्ट, अपेक्षा संकलन र सम्बोधन, तालिम कार्यान्वयन योजना,	२
	जम्मा सत्र		१५

४. तालिम कार्यान्वयन कार्यविधि

क. तालिमको अवधि

यो तालिम पाँच दिन अवधिको हुनेछ । पाँचै दिन आमने सामने पद्धतीबाट शिक्षा तालिम केन्द्र मार्फत तालिम सञ्चालन हुनेछ । प्रति दिन तिन सत्रका दरले पाँच दिन

अबधिमा १५ ओटा सेसनहरु सञ्चालन हुनेछन । प्रति सेसन एक घण्टा ३० मिनेटको हुनेछ ।

ख. तालिमको लक्षित समूह

यस तालिमको लक्षित समुह सामुदायिक विद्यालयको आधारभूत तह कक्षा १, २ र ३ मा अध्यापनरत नेपाली विषयका शिक्षकहरु हुनेछन् । सहभागी छनोटका लागि शिक्षा तालिम केन्द्रले सम्बन्धित शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ, स्थानिय तह तथा विद्यालयहरुसंग आवश्यक सहकार्य गर्नेछ ।

ग. तालिम पाठ्यक्रम कार्यान्वयन प्रक्रिया

- आधारभूत तहका कक्षा १, २ र ३ मा नेपाली विषय अध्यापन गराउने शिक्षकहरुका लागि तालिम कार्यक्रम शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रबाट स्वीकृत पाठ्यक्रमका आधारमा हुनेछ ।
- शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रबाट स्वीकृत पाठ्यक्रमको २०% अर्थात ३ सेसनसम्म विषयबस्तु शिक्षा तालिम केन्द्रले स्थानीय सरोकारवालाहरुको परामर्शमा परिमार्जन तथा समायोजन गर्न सक्नेछ .
- शिक्षा तालिम केन्दले स्थानीय आवश्यकता अनुसार ५ दिनको छुट्टै तालिम पाठ्यक्रम विकास गर्न सक्ने छ । यसरी विकास गरिएको पाठ्यक्रम शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रबाट स्वीकृत गराएर मात्र तालिम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

घ. तालिम सहजीकरण

- शिक्षा तालिम केन्द्रका विषय विज्ञ प्रशिक्षक वा रोष्टर प्रशिक्षकबाट तालिम सेसन सहजीकरण गरिने छ । रोष्टर प्रशिक्षक छनोट गर्दा शिक्षकको पेसागत विकास प्रारुप, २०७२ ले तोकेको आधार पुरा गरेको व्यक्ति हुनुपर्दछ ।
- तालिमका सेसन सहजीकरण गर्दा सकेसम्म सूचना तथा सञ्चाार प्रविधिलाई अधिकतम उपयोग गर्नु पर्नेछ ।
- तालिमका लागि आबश्यक पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक तथा अन्य सामग्रीहरु तालिम सञ्चालन अगावै व्यबस्था गर्नुपर्नेछ ।
- सिकाइ सहजीकरणका विधि तथा सूचना प्रविधिलाई पाठ्यक्रमका विषयगत विषयबस्तुसँग आबद्ध गरेर मात्र प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।
- तालिम सञ्चालन गर्दा शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र द्वारा विकास गरिएको तालिम सामग्रीको आधारमा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । सो सामग्रीका अलावा सामान्यतया सहभागी शिक्षकका माग र आवश्यकतालाई ध्यान दि“दै आवश्यकताअनुसार देहायबमोजिमका विधि वा बहुविधि उपयोग गर्न सकिने छ :
    - ✓ प्रदर्शन तथा नमुना अभ्यास शिक्षण विधि
    - ✓ अन्तरक्रिया विधि
    - ✓ छलफल तथा समूह कार्य विधि
    - ✓ परियोजना कार्य विधि
    - ✓ अवलोकन विधि
    - ✓ मामला अध्ययन
    - ✓ समस्या समाधान र स्वअध्ययन विधि

- ✓ खेल विधि
- ✓ समूह शिक्षण विधि

५. तालिम मूल्यांकन

क. यस तालिममा सहभागी शिक्षकहरुको मूल्याङ्कन निरन्तर रुपमा उनीहरुले तालिमका दौरान निभाएको भूमिका, सान्दर्भिक जागरुकता र तालिममा सहभागिता र दैनिक उपस्थितिका आधारमा गरिनेछ । छलफल, समुह कार्य र प्रस्तुतिका साथै प्रिटेष्ट तथा पोष्टटेष्ट पनि मूल्याङ्कनका आधार हुनेछन् ।

ख. सहभागी शिक्षकहरुलाई तालिम प्रश्चात तालिम सम्पन्नताको प्रमाणपत्र प्रदान गरिनेछ ।

६. कार्ययोजना तथा प्रतिबद्धता

क. सहभागीहरुले तालिम अवधिमा सिकेका ज्ञान तथा सीपको आधारमा विद्यालयमा गई प्रयोग गर्न सकिने कम्तिमा पाँच ओटा कार्यको कार्ययोजना बनाइ प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ ।

क.स.	क्रियाकलाप	किन	कहिले	कसरी	कैफियत
१					
२					
३					
४					
५					

ख. तालिम अवधिमा निर्माण गरिएका पाठयोजना समेत कार्ययोजनामा आबद्ध गरी कक्षा शिक्षण गर्नुपनेछ ।

ग. सहभागीहरुले कार्ययोजना बमोजिमका सुधारहरु गर्ने प्रतिबद्धता शिक्षा तालिम केन्द्र समक्ष गर्नु पर्नेछ ।

घ. शिक्षकले जाहेर गरेको प्रतिबद्धता शिक्षा तालिम केन्द्रले विद्यालयलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ ।

ΩΩΩ